

1) обсяг доходу, що оподаткований за відповідною ставкою єдиного податку, встановленою для таких платників п. 293.3 ст. 293 ПКУ;

2) обсяг доходу, що оподаткований за подвійною ставкою єдиного податку, встановленою для таких платників п. 293.3 ст. 293 ПКУ (у разі перевищення обсягу доходу).

У разі застосування іншого способу розрахунків, ніж передбачено для платників єдиного податку, здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування, провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку першої і другої груп, платники єдиного податку в податковій декларації додатково відображають окремо доходи, отримані від здійснення таких операцій (пп. 296.5.5).

Сума перевищення обсягу доходу відображається у податковій декларації за податковий (звітний) період, у якому відбулося таке перевищення( п. 296.6).

При цьому отримана сума перевищення доходу, встановленого для платників єдиного податку першої і другої груп, не включається до обсягу доходу, з якого сплачується наступна обрана ставка такими платниками єдиного податку.

**Форми податкової декларації** затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 19.06.2015 р. №578 «Про затвердження податкових декларацій платника єдиного податку»<sup>11</sup>.

Електронну версію бланків податкових декларацій для платників єдиного податку – фізичних осіб та платників єдиного податку третьої групи (юридичних осіб) ви знайдете за електронною адресою - <http://zakon5.rada.gov.ua>.

***Артемчук Ю.М.,**  
фахівець з державних закупівель  
Південноукраїнського національного  
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

## **ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАКУПІВЕЛЬ. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ**

У сучасних правових системах, побудованих на принципах верховенства права, вільного розвитку особистості, широких свобод та права громадян, право на підприємницьку діяльність і вільна конкуренція підприємців визнаються фундаментальними суспільними цінностями. Вільна конкуренція ринкових сил вважається фундаментальним рушійним чинником розвитку економіки, а її забезпечення – одним із ключових політичних та функціональних завдань таких правових систем і центральним економічним інтересом суспільства. Проте, вільна конкуренція підприємців не означає існування «дикого», не обмеженого будь-якими

---

<sup>11</sup> Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2015 р. №578 «Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

правилами поведінки, ринку. Право економічної конкуренції у більшості країн світу, і зокрема в Україні, реалізується на основі спеціального законодавства.

На сьогодні не викликає сумніву той факт, що ефективна економічна конкуренція є життєво необхідною передумовою ринкової трансформації економіки України.

Однією з ринкових форм діяльності держави є державні закупівлі як могутній інструмент макроекономічного регулювання, засіб попередження кризових явищ в економіці і забезпечення соціально-економічного зростання. В економіці України державні закупівлі становлять 5-7 % ВВП та 20-40 % доходної частини державного бюджету.

Правові та економічні засади політики держави в галузі закупівель за державні кошти – створення правових систем, законодавчих актів, які б взаємодіяли з іншими законодавствами і створювали можливість досягнення основних принципів державних закупівель.

Правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти встановлює Закон України «Про здійснення державних закупівель» (далі – Закон). Метою цього Закону є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів.

*Законодавство про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти встановлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. Метою законодавства є створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, забезпечення прозорості процедур закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, розвиток добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів.*

Закон застосовується до всіх замовників та закупівель товарів, робіт та послуг, які повністю або частково здійснюються за рахунок державних коштів, за умови, що вартість предмета закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 100 тисяч гривень (у будівництві – 300 тисяч гривень), а робіт – 1 мільйон гривень, крім закупівель за процедурою електронного реверсивного аукціону, умови застосування якої встановлені розділом VIII-1 Закону, у тому числі на технічне обслуговування, іншу оплатну підтримку на майбутнє об'єкта закупівлі чи виплат, пов'язаних з використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

Дія Закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є: товари і послуги, пов'язані з розробленням дизайну, виготовленням захищеного паперу, банкнот і монет, їх зберіганням, транспортуванням та обліком; послуги, закупівля яких здійснюється державними банками та банками, в капіталізації яких взяла участь держава, виключно для проведення ними банківських операцій відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність»; товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється замовниками, розташованими за межами України; товари, роботи і

послуги, закупівля яких становить державну таємницю відповідно до Закону України «Про державну таємницю»; послуги, необхідні для здійснення державних запозичень, обслуговування і погашення державного боргу, товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється для підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні. Законом України від 08 липня 2011 року № 3681-VI «Про внесення змін до статті 2 Закону України «Про здійснення державних закупівель» щодо закупівель товарів та послуг у сфері природних монополій та суміжних ринків» внесено зміни до статті 2 Закону України «Про здійснення державних закупівель», якими збільшено перелік товарів і послуг, на які дія Закону не поширюється, а саме: «електрична енергія, її постачання, передача та розподіл; природний і нафтовий газ та послуги з його транспортування, розподілу та постачання; теплова енергія, її постачання та транспортування; послуги з централізованого опалення, водопостачання та водовідведення».

### **Основні принципи державних закупівель**

Закупівлі здійснюються за такими принципами:

- добросовісна конкуренція серед учасників;
- максимальна економія та ефективність;
- відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель;
- недискримінація учасників;
- об'єктивна та неупереджена оцінка пропозицій конкурсних торгів;
- запобігання корупційним діям і зловживанням.

### **Співробітництво України з Організацією Об'єднаних Націй та іншими міжнародними організаціями**

Відповідно до переліку центральних органів виконавчої влади, відповідальних за виконання зобов'язань, що випливають із членства України в міжнародних організаціях, затвердженого постановою КМУ від 13 вересня 2002 р. № 1371, Мініюст визначено відповідальним за співпрацю з Міжнародним судом, ЮНСІТРАЛ, Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини, а також співпрацює спільно з іншими органами виконавчої влади з такими міжнародними організаціями, як Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Фонд ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА), Комісія ООН із запобігання злочинності та карного правосуддя, Комісія ООН з народонаселення та розвитку, Комісія ООН з прав людини, Комісія ООН зі становища жінок, Міжнародна морська організація (ІМО), Міжнародна організація праці (МОП), МБРР, ЄБРР, Міжнародна організація з міграції (МОМ), Постійна палата третейського суду, а також ОБСЄ та Рада Європи.

## Типовий Закон про закупівлю товарів, робіт і послуг UNCITRAL

**Комісія Організації Об'єднаних Націй з прав міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ)** є органом Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, що заснований з метою сприяння узгодженню і уніфікації права міжнародної торгівлі, з метою усунення непотрібних перешкод для міжнародної торгівлі, обумовлені неадекватністю і різницями в законодавстві, що регулює торгівлю.

Комісія Організації Об'єднаних Націй з прав міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), до складу якої входять країни з різних континентів і з різними рівнями економічного розвитку, здійснює свій мандат шляхом розробки міжнародних конвенцій (міжнародні конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, щодо позовної давності в міжнародній купівлі-продажу товарів, щодо морського перевезення вантажів («Гамбургські правила»), про відповідальність операторів транспортних терміналів в міжнародній торгівлі і щодо міжнародних векселів), типових законів (крім Типового закону ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) і послуг, типові закони ЮНСІТРАЛ про міжнародний торговий арбітраж і щодо міжнародних кредитових переводів), Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ, Погоджувального регламенту ЮНСІТРАЛ і правових вказівок (зі складення міжнародних контрактів на будівництво, зустрічним торговим угодам (справам) і електронному переведенню коштів).

У 1986 році на дев'ятнадцятій сесії Комісія Організації Об'єднаних Націй з прав міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) постановила провести роботу в галузі закупівель. Типовий закон ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) і відповідне «Керівництво» з прийняття були ухвалені Комісією на її двадцять шостій сесії (Відень, 5-23 липня 1993 року). Типовий закон про закупівлі товарів (робіт) повинен служити державам як зразок, спираючись на який вони змогли б оцінити свої закони і практику в області закупівель і, у разі необхідності, привести їх у відповідність до сучасних вимог або прийняти нове законодавство в галузі закупівель, якщо таке відсутнє. Зміст Типового закону про закупівлі товарів (робіт) викладений у додатку I до доповіді ЮНСІТРАЛ про роботу її двадцять шостої сесії (Офіційні звіти Генеральної Асамблеї, сорок восьма сесія. Доповнення P 17 (A/48/17)).

На двадцять сьомій сесії (Нью-Йорк, 31 травня - 17 червня 1994 року) Комісія обговорила додатки і зміни до Типового закону про закупівлі товарів (робіт), які було необхідно внести з метою охоплення також і закупівлі послуг, та прийняла Типовий закон ЮНСІТРАЛ про закупівлі товарів (робіт) і послуг (далі – Типовий закон). Цей новий Типовий закон не відміняє попередній, сфера дії якого обмежується товарами (роботами). У 2004 році Комісія погодилася з тим, що Типовий закон 1994 року може бути з користю оновлений для обліку нових видів практики, особливо тих із них, які зумовлені використанням електронних повідомлень при публічних закупівлях, і досвіду, накопиченого при використанні цього Типового закону як основи реформування законодавства. Проте принципи і основні процедури, закріплені в тексті 1994 року, які є основою його успіху, залишилися незмінними. У 2011 році

ООН затвердила нову редакцію Типового Закону про публічні закупівлі, який замінив собою текст 1994 року.

Приймаючи рішення про розробку типового законодавства про закупівлі, ЮНСІТРАЛ виходила з того, що в ряді країн діюче законодавство, яке регулює закупівлі, є неадекватним або застарілим. Це веде до зниження ефективності і результативності процесу закупівель, створює підстави для зловживань і перешкоджає державним закупівельним організаціям у придбанні товарів адекватної вартості в обмін на державні кошти. Хоча ефективне законодавство і практика закупівель державним сектором необхідні у кожній країні, така потреба особливо гостро відчувається в країнах, що розвиваються, а також в країнах, економіка яких знаходиться на перехідному етапі. В цих країнах значну долю всіх закупівель здійснює державний сектор. Більшість з них пов'язана з проектами, що реалізуються в рамках основного процесу економічного і соціального розвитку. В таких країнах гостро стоїть проблема нестатку державних коштів для здійснення закупівель. І тому особливо важливо, щоб закупівлі здійснювались за можливості на максимально вигідних умовах. Корисність Типового закону ще більше зростає в тих країнах, економіка яких знаходиться на перехідному етапі, оскільки реформування державної системи закупівель є наріжним каменем правової реформи, що здійснюється з метою переорієнтації економіки на ринкові умови.

Для сприяння економічності і підвищення ефективності закупівель, а також недопущення зловживання важливіше значення має досягнення **цілей Типового закону**, до яких відносяться наступні:

- максимальний розвиток конкуренції;
- забезпечення справедливого відношення до постачальників (підрядникам), що направляють свої заяви на реалізацію державного підяду;
- підвищення рівня відкритості і об'єктивності.

Коли держава, що приймає Типовий закон, включає встановлені у ньому процедури в своє національне законодавство, виникає можливість створення таких умов, за яких громадськість може бути впевнена в тому, що державні закупівельні організації будуть витрачати державні кошти з почуттям відповідальності і на підставі звітності і таким чином добиватись справедливої ціни, а також створення такої обстановки, у якій сторони, що звертаються до уряду зі своїми пропозиціями про продаж, можуть бути впевнені у справедливому ставленні до них.

**Сфера дії Типового закону.** Типовий закон, прийнятий ЮНСІТРАЛ на її двадцять сьомій сесії, призначений для застосування у відношенні закупівель товарів (робіт) і послуг. В межах основної сфери застосування Типового закону його цілі найкращим чином досягаються за рахунок максимально широкого, за можливості, застосування Типового закону. Так, хоча в Типовому законі є положення, що виключають закупівлі, пов'язанні з обороною або безпекою, а також інші види закупівель, які можуть бути окремо визначені кожною державою в своєму законі або в регламентуючих його виконання підзаконних актах, що стосуються закупівель. Держава, що приймає Типовий закон може вирішити не включати в своє законодавство суттєві обмеження сфери його застосування.

З метою сприяння максимально широкому, за можливості, застосуванню Типового закону, стаття 1(2) передбачає, що на розсуд закупівельної організації Типовий закон може бути застосований також і до виключених видів закупівель. Важливо також, що стаття 3 наділяє переважною силою міжнародні зобов'язання держави на міжурядовому рівні, що приймає Типовий закон. В ній передбачається, що такі міжнародні зобов'язання (наприклад, за угодами про позику або субсидії з багатосторонніми і двосторонніми установами, що надають допомогу, які встановлюють конкретні процедурні потреби, що стосуються відповідних коштів, і згідно з директивами регіональних організацій щодо економічної інтеграції, що регулює закупівлі) мають перевагу над положеннями Типового закону у випадку виникнення будь-яких колізій.

В Типовому законі встановлено **процедури**, які повинні застосовуватись закупівельними організаціями щодо відбору постачальника (підрядчика), з яким буде укладений договір про закупівлі, проте не вписані питання, що стосуються виконання договору. Відповідно в Типовому законі немає положень щодо питань, які виникають на стадії виконання договору, наприклад таких, як керівництво виконання договору, врегулювання протиріч і конфліктів у зв'язку з його виконанням або припинення договору. Приймаючій Типовий закон державі необхідно буде забезпечити наявність адекватних законів і структур для регулювання процесу закупівель на стадії проведення.

**До основних характеристик процедур торгів**, передбачених у Типовому законі, відносяться наступні:

- як правило, необмежене залучення до участі в торгах постачальників (підрядників);

- усесторонній опис і включення в конкурсну документацію специфікацій у щодо товарів (робіт) або послуг, які повинні бути закуплені, що забезпечує загальну основу для підготовки постачальниками (підрядниками) своїх конкурсних заяв повне розкриття постачальникам (підрядникам) інформації про критерії, які будуть використані при оцінюванні, порівнянні конкурсних заяв і при відборі заявки, що виграла (тобто тільки ціни або співвідношення ціни з будь-якими іншими технічними або економічними критеріями) у сувору заборону будь-яких переговорів між закупівельною організацією і постачальниками (підрядниками) з питань змісту їх заяв публічне відкриття конкурсних заяв і встановлення кінцевого строку їх надання а також розкриття інформації у відношенні усяких формальностей, що необхідні для вступу в дію договору про закупівлі.

Отже, Типовий закон повинен забезпечити усі основні процедури і принципи, необхідні для використання процедур закупівель в різних обставинах, у яких можуть опинитися закупівельні організації. Разом з тим Закон є «рамочним», оскільки в ньому не міститься усіх правил і положень, які можуть бути потрібні для проведення цих процедур в державі, що приймає Типовий закон. Відповідно у Типовому законі передбачено прийняття державами, приймаючими Закон, «підзаконних актів про закупівлі», з тим щоб доповнити всіма деталями процедури, що вводяться Типовим законом, і врахувати конкретні обставини і їх можливі зміни в державі, приймаючій Закон, без збитку для цілей Типового закону.

## Діяльність Мінекономрозвитку як Уповноваженого органу у сфері державних закупівель

Основні функції Мінекономрозвитку як Уповноваженого органу у сфері державних закупівель визначені у статті 8 Закону, серед яких, зокрема - надання роз'яснень щодо порядку застосування законодавства у сфері закупівель, взаємодія з громадськістю, здійснення моніторингу державних закупівель. Однією із функцій Мінекономрозвитку, відповідно до вимог Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти, затвердженого постановою КМУ від 17.10.2008 року № 21 (зі змінами), є погодження застосування процедури торгів з обмеженою участю та процедури закупівлі в одного учасника та щоквартальне оприлюднення цієї інформації на власному веб-сайті.

Упродовж першого півріччя 2012 року до Мінекономрозвитку надійшло понад 1200 запитів від замовників, учасників, контролюючих органів щодо застосування норм законодавства у сфері державних закупівель. На ці запити надано 1044 листів-роз'яснень. Найбільш актуальні з них розміщені на офіційному веб-сайті Мінекономрозвитку. Основними проблемними питаннями, які запитуються суб'єктами сфери державних закупівель є:

- закупівля вищими навчальними закладами та науково-дослідними установами за рахунок власних надходжень;
- закупівля природного газу відповідно до абзацу 20 частини 3 статті 2 Закону;
- здійснення закупівлі в окремих сферах господарської діяльності;
- щодо проведення процедури закупівлі в одного учасника;
- здійснення закупівлі на додатково отримані кошти;
- щодо розповсюдження дії Закону на підприємства.

Співробітниками Мінекономрозвитку надаються консультації та методологічна допомога замовникам та учасникам торгів у телефонному режимі та електронною поштою. Також для проведення роз'яснювальної роботи щодо застосування на практиці норм законодавства у сфері державних закупівель та з'ясування проблем, які виникають в процесі здійснення закупівель за державні кошти, Мінекономрозвитку проведено ряд круглих столів та семінарів-нарад щодо актуальних питань у сфері державних закупівель, на які запрошувалися представники регіональних управлінь економіки, АМКУ, Держказначейства, Держфінінспекції, міжнародні експерти, громадські організації. Крім того, ЄБРР за участі Мінекономрозвитку проводяться семінари для суб'єктів сфери державних закупівель щодо ознайомлення з найкращими світовими практиками у сфері державних закупівель та їх впровадження в Україні.

Відповідно до пункту 3-1 частини другої статті 8 Закону та Порядку здійснення моніторингу державних закупівель, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 19.10.2011 року № 155, зареєстрованим в Мінюсті 01.12.2011 року за № 1377/20115 (далі – Порядок), Мінекономрозвитку проводить моніторинг державних закупівель.

Згідно підпункту 1.5 Порядку Мінекономрозвитку перевіряє:

- наявність підстав для застосування визначеної замовником процедури закупівлі;
- відповідність документів замовника вимогам законодавства у сфері державних закупівель;
- відповідність порядку проведення процедур закупівель вимогам законодавства у сфері державних закупівель;
- правомірність укладення договору без застосування норм законодавства у сфері державних закупівель;
- відповідність законодавству у сфері державних закупівель інших рішень, дій (бездіяльності) замовника, пов'язаних із здійсненням відповідної закупівлі та виконанням договору про закупівлю;
- ефективність здійснення закупівель.

Також Порядком передбачено, що під час здійснення моніторингу закупівлі за ініціативою Мінекономрозвитку аналізується ефективність такої закупівлі, а Мінекономрозвитку перевіряє наявність впливу порушень (у разі їх виявлення) на об'єктивність, правомірність визначення переможця процедури закупівлі та може встановити наявність обґрунтованої підстави вважати, що закупівля, здійснена з такими порушеннями та/або відповідно до умов пропозиції, визнаної замовником найбільш економічно вигідною, завдала або може завдати збитків державі.

При встановленні під час здійснення моніторингу закупівлі однієї з обставин, що свідчить про можливість завдання збитків державі, Мінекономрозвитку має право звернутися до контролюючих та правоохоронних органів для вжиття ними відповідних заходів, визначених законодавством.

Крім того, моніторинг закупівель також проводиться за зверненням правоохоронних органів, в результаті чого формуються висновки за результатами моніторингу, які залучаються до справ та розслідувань, що проводяться відповідними органами. При цьому відбуваються зустрічі та наради між правоохоронними органами та працівниками Мінекономрозвитку, де останні надають роз'яснення та консультації, як представники Уповноваженого органу у сфері державних закупівель.

У ході моніторингу перевіряється правомірність проведення процедур закупівель, правильність оформлення документів під час їх проведення, опрацьовуються пропозиції конкурсних торгів, надані учасниками, а також документи, що готуються під час проведення процедури закупівлі замовниками, зокрема документація конкурсних торгів, протоколи рішень комітету з конкурсних торгів, звіт про результати процедури закупівлі тощо.

Висновки за результатами моніторингу закупівель оприлюднюються на веб-сайті Мінекономрозвитку для загального доступу, що, в свою чергу, дає можливість користувачам ознайомлюватись з ними та враховувати виявлені порушення при здійсненні власних процедур закупівель.

За результатами проведеного у першому півріччі 2012 року моніторингу Мінекономрозвитку підготовлено та надіслано 322 листа-повідомлення щодо прийняття рішення про здійснення моніторингу державних закупівель та 290 висновків за результатами здійсненого моніторингу, а саме:



1. повідомлення щодо прийняття рішення про здійснення моніторингу державних закупівель – 322, з них 16 за зверненням правоохоронних органів, у тому числі:

- за власною ініціативою – 248;
- за зверненням замовника – 74;

2. висновки за результатами здійсненого моніторингу – 290, з них 16 за зверненням правоохоронних органів, у тому числі:

2.1. за власною ініціативою – 218, у тому числі:

- виявлено порушень вимог законодавства у сфері державних закупівель – 157;
- відповідають вимогам законодавства у сфері державних закупівель – 61;

2.2. за зверненням замовника – 72, у тому числі:

- виявлено порушень вимог законодавства у сфері державних закупівель – 5;
- відповідають вимогам законодавства у сфері державних закупівель – 59;
- залишено без розгляду – 8.

Крім того, співробітниками Мінекономрозвитку постійно проводяться консультації та зустрічі із замовниками, під час яких одним з питань, що розглядаються, є практичні аспекти проведення моніторингу закупівель, встановлення порушень, виправлення та недопущення їх замовниками у майбутньому.

До функцій Мінекономрозвитку як Уповноваженого органу в сфері державних закупівель, визначених Законом України “Про здійснення державних закупівель”, зокрема, відноситься розроблення та затвердження Стратегії розвитку системи державних закупівель (далі – Стратегія).

Результатом спільної активної роботи Мінекономрозвитку та Проекту технічної допомоги США USAID/LINK стало розроблення проекту Стратегії, що включає основні шляхи розвитку та удосконалення системи державних закупівель, з урахуванням всіх її ключових аспектів: правова основа, інституційна структура, кадрове забезпечення, процедури та практики застосування тощо. Для широкого обговорення положень Стратегії проведено серію круглих столів та зустрічей з представниками державної влади на центральному та місцевому рівнях, а також із представниками приватного сектору та громадського суспільства.

На зустрічі Міністра економічного розвитку і торгівлі Порошенка П.О. з Послом США в Україні Джоном Ф. Теффттом, яка пройшла 30 серпня 2012 року, відбулось офіційне вручення проекту Стратегії.

Ураховуючи доручення Прем'єр-міністра України Азарова М. Я. від 24.01.2012 року № 3317/0/1-12, згідно з яким законопроекти та проекти інших нормативно-правових актів з питань державних закупівель мають готуватися з проведенням консультацій із представниками Світового банку та Європейського Союзу в Україні, на даний час остаточну редакцію проекту Стратегії направлено до Світового банку та Представництва Європейського Союзу в Україні з проханням висловити свою позицію щодо неї.

Після отримання експертних висновків Світового банку та Представництва Європейського Союзу в Україні Стратегію буде затверджено відповідним нормативно-правовим актом.

Ураховуючи викладене, Мінекономрозвитку здійснює заходи щодо належного виконання функцій Уповноваженого органу у сфері державних закупівель та подальшого вдосконалення системи державних закупівель в Україні з урахуванням найкращого міжнародного досвіду.

Реалізацію основної мети законодавства про закупівлю щодо створення конкурентного середовища у сфері закупівель забезпечує АМКУ, йому *належить координуюча роль щодо формування та втілення стратегії підтримки конкуренції*. Також, конкурентним законодавством України, а саме, ч. 2 ст. 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» встановлено загальну вимогу до всіх суб'єктів господарювання, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю *«сприяти розвитку конкуренції»*.

АМКУ, Рахункова палата України, Держфінінспекція, Держстат, Держказначейство здійснюють контроль у сфері державних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України.

### **Громадський контроль у сфері державних закупівель**

Згідно зі статтею 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Така конституційна норма передбачає як у теоретичному, так і в практичному контексті громадський контроль за органами державного управління і місцевого самоврядування.

Суб'єктами громадського контролю є громадські об'єднання і політичні партії, професійні спілки, молодіжні та інші громадські організації, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян за місцем проживання, а також окремі громадяни.

Громадський контроль як засіб забезпечення законності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування суттєво відрізняється від інших видів контролю. Ця відмінність полягає насамперед у тому, що всі суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, а не держави, їх контрольні повноваження зазвичай не мають юридичне владного змісту, а рішення за результатами перевірок носять, як правило, рекомендаційний характер.

Характерною рисою громадського контролю є запобігання порушенням у сфері державного управління за допомогою засобів суспільного впливу.

Об'єктом громадського контролю є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Статтею 9 Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 №2289-IV передбачено громадський контроль у сфері державних закупівель. Зокрема, громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо державних закупівель, яка підлягає оприлюдненню відповідно до цього Закону. Замовники і учасники процедур закупівель та Уповноважений орган повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель

відповідно до законів України «Про громадські об'єднання», «Про звернення громадян», «Про інформацію».

Крім того, Закон України «Про доступ до публічної інформації», що набрав чинності 09 травня 2011 року, визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Статті 14, 19, 20, 21 Закону передбачають, що копія будь-якого нетаємного, службового конфіденційного документу, який є в розпорядженні органу влади, місцевого самоврядування чи якої завгодно іншої бюджетної установи має бути надана громадянину на його письмовий запит у п'ятиденний строк. Інформація на запит надається безкоштовно, крім випадків передбачених у статті 21 Закону України «Про доступ до публічної інформації» та відповідно до вимог постанови КМУ від 13 липня 2011 року № 740 «Про затвердження граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію».

Згідно з цим законом, кожен громадянин має право отримати від органу влади будь-яку інформацію, що пов'язана з його діяльністю. Генеральний план розвитку міста, формула комунальних тарифів, умови конкурсних торгів на харчування дітей у садочку – громадянин має право це знати. Незалежно від того, стосується ця інформація особи, яка звертається, чи ні, і навіть чи живе ця особа в цьому селі, селищі, місті. Громадянин взагалі не повинен пояснювати, навіщо ця інформація йому потрібна. Також громадянин має право отримати будь-яку інформацію про використання бюджетних коштів. Це стосується не лише органів влади, а й державних підприємств або приватних компаній, які отримують гроші платників податків.

Винятки стосуються лише витрат, пов'язаних з армією, а також з оперативною роботою правоохоронних органів. Це означає, що відтепер кожен має право знати подробиці, скажімо, принципи здійснення державних закупівель - добросовісну конкуренцію та недискримінацію учасників;

Організаціями, які підлягають моніторингу з боку громадськості, є органи державної влади, державні, комунальні установи, організації чи підприємства, визначені відповідно КМУ, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями або виконавчими органами місцевих рад, відповідальними за організацію і проведення процедур закупівель в інтересах замовників за рамковими угодами відповідно до цього Закону.

Поняття «підприємства» включають у себе підприємства, утворені в установленому порядку органами державної влади Автономної республіки Крим чи органами місцевого самоврядування та уповноважені на отримання державних коштів, взяття за ними зобов'язань і здійснення платежів, у тому числі державні, казенні, комунальні підприємства, а також господарські товариства у статутному капіталі яких державна або комунальна частка (часток, паїв) перевищує 50 відсотків, їх дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків належить державним, у тому числі казенним, комунальним підприємствам та господарським товариствам, у статутному капіталі

яких державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 відсотків, об'єднання таких підприємств (господарських товариств).

В період міжнародної кризової ситуації все більше уваги приділяється сфері закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти, та контролю за їх якісним використанням в органах державної влади. Раціональне використання державних коштів, та подолання корупції в органах державної влади, є найважливішим кроком в подоланні кризового становища в нашій державі.

Ситуація у сфері державних закупівель залишається конфліктною, причому всі учасники цього процесу відзначають його низьку ефективність та наявність численних зловживань. Ринок державних закупівель є досить значним, і проблеми, що виникають на ньому, позначаються на стані багатьох сфер економіки. Основні проблеми стосуються передусім правової та інституційної бази системи державних закупівель.

Громадський контроль дозволяє зробити процедуру витрат державних коштів максимально відкритою та прозорою, що, в свою чергу, підвищує довіру громадськості до політики, яка проводиться у сфері державних закупівель. Так, за умов їх проведення під контролем фахових громадських організацій ця процедура перестає бути монополією окремих державних установ чи чиновників.

Що стосується цілей та завдань громадського контролю, то перш за все вони полягають у сприянні розвитку системи державних закупівель в Україні, прозорості цих процесів, підвищенню ефективності та раціональності витрачання державних коштів, підвищенню рівня конкурентоспроможності держави на ринку, формуванню сучасної інфраструктури та механізмів державних закупівель, забезпеченню захисту законних прав та інтересів учасників закупівель.

Відповідно до ст. 9 Закону громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо державних закупівель, яка підлягає оприлюдненню відповідно до цього Закону.

Замовники і учасники процедур закупівель та Уповноважений орган повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель відповідно до законів України «Про громадські об'єднання», «Про звернення громадян» і «Про інформацію».

Громадяни і громадські організації та їх спілки не мають права втручатися у діяльність Уповноваженого органу та процедуру визначення замовником переможця торгів.

Під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів мають право бути присутніми представники засобів масової інформації. Замовники зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ представників засобів масової інформації на їхню вимогу до процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів.

**Громадська організація «Контроль та захист»,** є організацією зареєстрованою Міністерством юстиції України. Її метою є сприяння становленню та розвитку місцевого самоврядування, розвитку та прозорості системи державних закупівель, підвищення ефективності та раціональності витрачання державних коштів, формування сучасної інфраструктури державних закупівель, сприяння здійсненню громадського контролю, а також координація та взаємодія з органами

державної влади, органами місцевого самоврядування, політичними партіями, громадськими об'єднаннями, правоохоронними та контролюючими органами, для виконання програм перетворення України в країну з ефективною соціально-орієнтованою ринковою економікою, розвинутою та збалансованою інфраструктурою, високим рівнем соціального захисту громадян, та вдосконалення правової політики в Україні.

«Контроль та захист», сприяє в діяльності щодо формування, та складання проектів законодавчих актів, надання пропозицій до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, чи інших установ визначених Законом України, в сфері закупівель за державні кошти. З метою забезпечення більш повного механізму прозорості, та відкритості здійснення державних закупівель, та реалізацією державної політики у сфері державних закупівель товарів, робіт і послуг, шляхом здійснення громадського контролю, проведенню громадської експертизи, а також веде співробітництво з контролюючими і правоохоронними органами в процесі здійснення громадського нагляду в забезпеченні доброчинності в органах державної влади, та органах місцевого самоврядування.

Значну роль тут відіграють **профспілки** як громадські організації, які створюються трудящими для захисту своїх економічних і соціальних прав. Від їхньої позиції нерідко залежить як реалізовується механізм прозорості, та відкритості здійснення державних закупівель. Повноваження профспілок регламентуються Законом України «Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності», відповідно до якого профспілки – єдині у світі громадські організації, які наділені наступними повноваженнями:

- здійснюють представництво і захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілок в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, у відносинах з роботодавцями, а також з іншими об'єднаннями громадян (ст. 19);

- мають право одержувати безоплатно інформацію від роботодавців або їх об'єднань, органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань, що стосуються трудових і соціально-економічних прав та законних інтересів своїх членів, а також інформацію про результати господарської діяльності підприємств, установ або організацій. Зазначена інформація має бути надана не пізніше п'ятиденного терміну (ст.29);

- представляти права та інтереси працівників у відносинах з роботодавцем в управлінні підприємствами, а також у ході приватизації об'єктів державної та комунальної власності, брати участь у роботі комісій з приватизації, представляти інтереси працівників підприємства-боржника в комітеті кредиторів у ході процедури банкрутства, брати участь у роботі наглядових рад акціонерних товариств (ст. 25).

Так, свого часу, саме завдяки зверненню Федерації профспілок України Мінекономрозвитку було надано роз'яснення про непоширення конкурсних закупівель на придбання санаторно-курортних послуг за рахунок коштів Фонду соціального страхування (лист від 12.11.2008 р. № 3303-27/1068). Це значно спростило процедуру закупівлі Фондом санаторно-курортних путівок для застрахованих осіб та підвищило вимоги щодо якості санаторно-курортних послуг,

надало можливість рівномірно здійснювати розподіл путівок та оплату за них санаторно-курортним закладам протягом року.

Для належного здійснення громадського контролю важливим є і електронне самоврядування.

Електронне урядування (е-урядування) – це форма організації державного управління, за якого відбувається активна взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, з суспільством, людиною та громадянином, бізнесом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій.

Стратегічні завдання з розвитку електронного урядування необхідно визначити відповідно до тих переваг, які надають ці технології у розвитку суспільства та держави:

- забезпечення прав людини і громадянина на віддалений доступ до всіх видів відкритої державної інформації, що має індивідуальну та суспільну значимість;
- залучення людини і громадянина до участі у державних справах;
- подальше вдосконалення технологій державного управління;
- подолання інформаційної нерівності;
- організація надання послуг юридичним та фізичним особам в інтегрованому вигляді дистанційно – через Інтернет та інші засоби;
- перебудова відносин органів державної влади та органів місцевого самоврядування з людиною та громадянином;
- сприяння розвитку економіки;
- системо утворююче законодавче забезпечення.

Державна політика електронного урядування сприяє формуванню таких прогресивних відносин влади, суспільства, громадянина та людини, бізнесу, як партнерство, та підвищенню ефективності діяльності всіх суб'єктів електронного урядування. Крім того, електронне урядування наразі є одним з основних засобів для здійснення та досягнення вищої мети державної політики – розбудови в Україні інформаційного суспільства.

Незважаючи на прийнятий Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2015 рік», складність реалізації державної політики обумовлена відсутністю в Україні Концепції, Стратегії та Програми як розвитку інформаційного суспільства в цілому, так і електронного урядування зокрема.

Розвиток е-урядування потребує побудови гнучких систем, вимагає проведення скоординованих організаційно-технологічних заходів і погоджених дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування в рамках єдиної державної політики.

Мета електронної демократії полягає у створенні фундаменту для участі людини та громадянина у прийнятті державних рішень, посилення впливу на формування і реалізацію державної політики, вирішення питань місцевого значення, посилення прозорості та підзвітності органів влади громадянам.

Електронна демократія є інструментом захисту людиною та громадянином своїх інтересів і визначення форм співробітництва з державою за допомогою технологій електронного урядування. В Україні електронна демократія повинна

забезпечуватися можливістю кожної людини та громадянина взяти участь у формуванні та реалізації державної і місцевої політики.

Вивчення громадської думки посилюється шляхом проведення за допомогою електронних засобів усього комплексу статистичних досліджень.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування повинні створити належні умови для проведення своїх засідань у режимі оп-ліне, у яких представники громадськості змогли б брати участь. Порядок доступу та участі представників громадськості на засіданнях органів державної влади та органів місцевого самоврядування регулюється регламентами відповідних органів.

Для громадськості необхідно забезпечити можливість подавати органам державної влади та органам конкурсних торгів на будівництво доріг або тарифних розрахунків.

Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади є складовою механізмом демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільне значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі. Громадяни і громадські організації та їх спілки не мають права втручатися у діяльність Уповноваженого органу та процедуру визначення замовником переможця торгів. Крім того, під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів мають право бути присутніми представники засобів масової інформації. Замовники зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ представників засобів масової інформації на їхню вимогу до процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів.

Представники ЗМІ відтепер можуть без перешкод відвідувати всі процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів. У разі недопущення на торги до винних осіб комітету з конкурсних торгів може бути застосована Стаття 171 Кримінального Кодексу України (Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів). Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику, здійснюване службовою особою або групою осіб за попередньою змовою, карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років.

Часткове або повне усунення громадськості від участі у контрольних функціях у сфері державних закупівель містить низку ризикових факторів, що негативно впливають на її існування, обмежують основні місцевого самоврядування в електронному вигляді пропозиції щодо поліпшення їхньої діяльності, а також врегулювання суспільних відносин, умов життя усіх верств населення, розвитку держави і суспільства в цілому.

Впровадження е-урядування в Україні забезпечить якісно новий рівень управління державою та суспільством у цілому, зміцнить довіру до держави та її

політики, вдосконалив взаємодію між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадянами та державними службовцями.

Якісно побудована система електронного урядування має позитивно впливати на загальний хід та наслідки проведення подальших радикальних перетворень в українському суспільстві, насамперед, соціальної і економічної реформи, розбудови соціальної держави з впливовими інституціями громадянського суспільства, особливо з тих питань, де велике значення мають методи та форми взаємодії органів державного управління та органів місцевого самоврядування з людиною та громадянином, громадськими організаціями. Подальше здійснення політики розбудови системи електронного урядування безпосередньо залежить від політико-правового становища суспільства, фінансово-економічних можливостей держави. Зазначені фактори здатні внести суттєві корективи в процес електронного урядування, у темпи проведення реформаторських заходів.

Наразі можемо стверджувати, що громадський контроль в Україні розвинений слабо. Причинами цього є незрозуміння його необхідності і сутності посадовими особами держави, загальне небажання погодитися на первинність інтересів громадянського суспільства стосовно інтересів держави, незрозуміння громадянського суспільства та його слабка інституційна спроможність для здійснення громадського контролю: бракує фахових знань, бракує комунікацій, бракує вміння тощо. Значна частина організацій громадянського суспільства лише імітують громадський контроль, а насправді ж їхні дії спрямовані на задоволення власних інтересів.

Але є і позитивні моменти. У липні 2010 року Спілкою громадських організацій «Тендерна палата закупівель за кошти бюджетів всіх рівнів» було розпочато роботу в межах Проекту №41449 «Громадський контроль за організацією та проведенням процедур закупівлі у одного учасника та торгів з обмеженою участю (в тому числі за умовами міжнародних фінансових організацій) Державною службою автомобільних доріг «Укравтодор» за фінансової підтримки гранту Міжнародного фонду «Відродження» на виконання програми «Посилення впливу громадянського суспільства» з метою сприяння розвитку системи захисту прав громадян як споживачів державних та комунальних послуг, посилення спроможності громадських організацій щодо вироблення політики та впливу на прийняття політичних рішень із суспільно важливих питань.

Державну службу автомобільних доріг «Укравтодор» об'єктом громадського контролю було обрано не випадково. Транспортна галузь – доволі складна і надзвичайно важлива для країни розгалужена інфраструктура, управління та забезпечення належного функціонування якої потребують абсолютної прозорості у сфері витрачання державних коштів та коштів позик, отриманих від міжнародних фінансових організацій. Досягнення ж бажаної прозорості можливе лише за умови якісного та постійного контролю, в тому числі й з боку громадськості.

Головним завданням проекту СГО «Тендерна палата закупівель за кошти бюджетів всіх рівнів» стало запровадження громадського контролю за діяльністю «Укравтодору», його регіональними службами, підпорядкованими організаціями та підприємствами, що дозволяє виявити прояви корупції, сформулювати пропозиції щодо



вдосконалення нормативно-правової бази документів щодо участі громадськості у формуванні державної політики у цій сфері, а також зробити діяльність цього органу виконавчої влади більш прозорою для суспільства.

Для зміцнення громадського контролю необхідні кількісне та якісне зростання громадських організацій, підвищення їхньої компетентності, інституційної і ресурсної спроможності, покращення комунікацій, пошук і використання нових технологій контролю, вдосконалення спільних дій.

Одним із найдієвіших шляхів усунення порушень є удосконалення системи громадського контролю над держзакупівлями.

### **Документація конкурсних торгів. порядок підготовки та затвердження**

У ході організації і проведення державних закупівель учасниками процедури закупівлі складається певний набір документів. Ці документи можна класифікувати таким чином:

- основна і допоміжна документація;
- зовнішня і внутрішня документація.

**Основна документація** – це документи, що визначають порядок проведення державних закупівель і обов'язки для замовника і учасників. До основної документації відноситься, перш за все, документація конкурсних торгів, роз'яснення і зміни до неї; пропозиції з конкурсних торгів, включаючи зміни і альтернативу, а також протоколи засідання комітету з конкурсних торгів.

**Допоміжна документація** – це документи, що створюються замовником і учасниками торгів, які регулюють окремі етапи закупівлі та присвячені окремим питанням процедури закупівлі. До допоміжної документації відносяться: накази і регламенти проведення конкурсних торгів, протоколи засідань комітету з конкурсних торгів, запити учасників про роз'яснення документації конкурсних торгів та ін.

**Зовнішня документація** – це документи, якими офіційно обмінюються замовник і учасник конкурсних торгів. Це: оголошення про проведення процедури закупівлі, документація конкурсних торгів, запити щодо її роз'яснення і відповіді на них, повідомлення про зміну в документації, пропозиція з конкурсних торгів та ін.

**Внутрішня документація** – це документи, які обертаються тільки серед фахівців замовника або тільки серед постачальника – учасника торгів. Замовник і постачальники не обмінюються внутрішніми документами. З боку замовника це: накази, регламенти, наказ щодо складу комітету з конкурсних торгів та/або робочої групи; протоколи, журнали реєстрації і тому подібне. З боку постачальника це: кошториси витрат, економічні обґрунтування ціни пропозиції з конкурсних торгів та ін.

Відповідно до ст. 22, після оприлюднення оголошення про проведення процедури закупівлі кожна фізична/юридична особа має право безоплатно отримати документацію конкурсних торгів.

**Документація конкурсних торгів** – документація, що розробляється та затверджується замовником, оприлюднюється для вільного доступу та безоплатно подається замовником під час проведення торгів (конкурсних торгів) фізичним/юридичним особам. Документація конкурсних торгів не є об'єктом авторського права та/або суміжних прав

Документація конкурсних торгів - це «основний закон» кожного конкурсу. Це означає:

- замовник і постачальники діють у строгій відповідності з документацією конкурсних торгів ;
- будь-які норми, критерії, правила, процедури можуть застосовуватися тільки якщо про це зазначено в документації конкурсних торгів. Природно, документація конкурсних торгів не повинна суперечити чинному законодавству. Більше того, зміст документації конкурсних торгів загалом визначено законодавством.

Документація конкурсних торгів розробляється держзамовником для кожного конкретного конкурсу окремо. Документація конкурсних торгів затверджується держзамовником, навіть якщо функції по її розробці передані третій стороні.

Документація конкурсних торгів направляється постачальникам за їх письмовими запитами. Документація конкурсних торгів повинна давати точні та вичерпні відповіді на наступні основні питання:

- який предмет закупівлі (торгів)?
- як підготувати та надати пропозиції з конкурсних торгів?
- які умови договору про закупівлю, що укладається по результатах торгів?

Відповіді на всі ці питання даються також в таких розділах документації конкурсних торгів, як інструкції постачальникам. Крім того, ці питання регулюються використанням заздалегідь підготовлених форм деяких документів, які повинні використовувати учасники закупівель.

Документація конкурсних торгів безоплатно надсилається або надається замовником *протягом трьох робочих днів* з дня отримання від фізичної/юридичної особи відповідного запиту.

Документація конкурсних торгів може бути безоплатно отримана кожною фізичною/юридичною особою на веб-порталі Уповноваженого органу.

### **Форма документів**

Стандартна документація конкурсних торгів затверджена наказом Міністерства економіки України N 919 від 26.07.2010 (Додаток М). Всі документи оформляються у письмовій формі. Обмін інформацією усній формі у край не рекомендується.

Законодавством встановлено деякі вимоги до форми обміну інформацією. Фактично, від замовника вимагається обмін інформацією здійснювати тільки у письмовій формі, за допомогою пошти або кур'єрського зв'язку. У ряді випадків для прискорення обміну інформацією допускається використання засобів зв'язку

факсиміле або електронної пошти, при цьому обов'язково потрібно письмове підтвердження отримання повідомлення засобами пошти або кур'єрського зв'язку.

Відповідно до ст.15 Закону, під час проведення процедур закупівель усі документи, що готуються замовником, викладаються українською мовою, а також за рішенням замовника одночасно усі документи можуть мати автентичний переклад на іншу мову. Визначальним є текст, викладений українською мовою.

У випадках, передбачених частиною четвертою статті 10 Закону, документи замовника щодо процедури закупівлі, передбачені цим Законом, викладаються українською та англійською мовами. Тексти повинні бути автентичними, визначальним є текст, викладений українською мовою.

#### **Документація конкурсних торгів повинна містити:**

- 1) інструкцію з підготовки пропозицій конкурсних торгів;
- 2) кваліфікаційні критерії до учасників відповідно до статті 16, вимоги, встановлені статтею 17 Закону, та інформацію про спосіб документального підтвердження відповідності учасників встановленим критеріям та вимогам згідно із законодавством;
- 3) інформацію про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, в тому числі відповідну технічну специфікацію (у разі потреби - плани, креслення, малюнки чи опис предмета закупівлі).

При цьому відповідно до ст.16 Закону під час проведення конкурсних торгів замовники 1. Замовник вимагає від учасників або учасників попередньої кваліфікації подання ними документально підтвердженої інформації про їх відповідність кваліфікаційним критеріям.

Замовник може встановлювати такі кваліфікаційні критерії:

- наявність обладнання та матеріально-технічної бази;
- наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;
- наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів;
- наявність фінансової спроможності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, довідка з обслуговуючого банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами).

Визначені замовником згідно з статтею 16 кваліфікаційні критерії та перелік документів, що підтверджують інформацію учасників або учасників попередньої кваліфікації про відповідність їх таким критеріям, зазначаються в документації конкурсних торгів або кваліфікаційній документації та вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Замовник не встановлює кваліфікаційні критерії та не визначає перелік документів, що підтверджують подану учасниками або учасниками попередньої кваліфікації інформацію про відповідність їх таким критеріям, у разі:

- 1) проведення процедури запиту цінових пропозицій;

2) закупівлі нафти, нафтопродуктів сирих, природного і нафтового газу, електричної енергії, послуг з її передачі та розподілу, централізованого постачання теплової енергії, послуг поштового зв'язку, поштових марок та маркованих конвертів, телекомунікаційних послуг, у тому числі з трансляції радіо- та телесигналів, послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, послуг з перевезення залізничним транспортом загального користування.

Документи, що не передбачені законодавством для учасників або учасників попередньої кваліфікації – юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців, не подаються ними у складі пропозиції конкурсних торгів або кваліфікаційної пропозиції та не вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування переговорної процедури закупівлі).

Усі пропозиції конкурсних торгів або кваліфікаційні пропозиції, які відповідають кваліфікаційним критеріям, встановленим частиною другою цієї статті, та за відсутності інших, передбачених Законом, підстав для їх відхилення, допускаються до оцінки.

### **Відмова в участі у процедурі закупівлі**

Замовник **приймає рішення про відмову** учаснику, учаснику попередньої кваліфікації в участі у процедурі закупівлі, попередній кваліфікації учасників та зобов'язаний відхилити пропозицію конкурсних торгів (кваліфікаційну, цінову пропозицію) учасника (учасника попередньої кваліфікації), у разі якщо:

1) він має незаперечні докази того, що учасник або учасник попередньої кваліфікації пропонує, дає або погоджується дати прямо чи опосередковано будь-якій посадовій особі замовника, іншого державного органу винагороду в будь-якій формі (пропозиція щодо найму на роботу, цінна річ, послуга тощо) з метою вплинути на прийняття рішення щодо визначення переможця процедури закупівлі або застосування замовником певної процедури закупівлі;

2) учасника або учасника попередньої кваліфікації було притягнуто згідно із законом до відповідальності за вчинення у сфері державних закупівель корупційного правопорушення;

3) виявлено факт участі учасника або учасника попередньої кваліфікації у змові;

4) фізична особа, яка є учасником або учасником попередньої кваліфікації, була засуджена за злочин, пов'язаний з порушенням процедури закупівлі, чи інший злочин, вчинений з корисливих мотивів, судимість з якої не знято або не погашено у встановленому законом порядку;

5) службова (посадова) особа учасника або учасника попередньої кваліфікації, яку уповноважено учасником або учасником попередньої кваліфікації представляти його інтереси під час проведення процедури закупівлі, була засуджена за злочин, пов'язаний з порушенням процедури закупівлі, чи інший злочин, вчинений з корисливих мотивів, судимість з якої не знято або не погашено у встановленому законом порядку;

б) пропозиція конкурсних торгів (кваліфікаційна, цінова пропозиція) подана учасником процедури закупівлі, який є пов'язаною особою з іншими учасниками процедури закупівлі;

7) учасником або учасником попередньої кваліфікації не надано документів, що підтверджують правомочність на укладення договору про закупівлю;

8) учасник або учасник попередньої кваліфікації визнаний у встановленому законом порядку банкрутом та відносно нього відкрита ліквідаційна процедура.

Замовник **може прийняти рішення про відмову** учаснику, учаснику попередньої кваліфікації в участі у процедурі закупівлі, попередній кваліфікації учасників та може відхилити пропозицію конкурсних торгів (кваліфікаційну, цінову пропозицію) учасника (учасника попередньої кваліфікації), у разі якщо:

1) учасник або учасник попередньої кваліфікації має заборгованість із сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

2) учасник або учасник попередньої кваліфікації не провадить господарську діяльність відповідно до положень його статуту.

Інформація про відхилення пропозиції конкурсних торгів, кваліфікаційної або цінової пропозиції із зазначенням підстави надсилається учаснику або учаснику попередньої кваліфікації, пропозиція якого відхилена, *протягом трьох робочих днів* з дня прийняття замовником такого рішення та оприлюднюється відповідно до статті 10 Закону.

#### **Технічна специфікація повинна містити:**

- детальний опис товарів, робіт, послуг, що закуповуються, в тому числі їх технічні та якісні характеристики;

- вимоги щодо технічних і функціональних характеристик предмета закупівлі, у разі якщо опис скласти неможливо або якщо доцільніше зазначити такі показники;

- посилання на стандартні характеристики, вимоги, умовні позначення та термінологію, пов'язану з товарами, роботами чи послугами, що закуповуються, передбачені існуючими міжнародними або національними стандартами, нормами та правилами.

Технічна специфікація **не повинна містити** посилання на конкретні торговельну марку чи фірму, патент, конструкцію або тип предмета закупівлі, джерело його походження або виробника. У разі якщо таке посилання є необхідним, специфікація повинна містити вираз «або еквівалент». Технічні, якісні характеристики предмета закупівлі повинні передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля;

4) кількість товару та місце його поставки;

5) місце, де повинні бути виконані роботи чи надані послуги, їх обсяги;

6) строки поставки товарів, виконання робіт, надання послуг;

7) проект договору або основні умови, які обов'язково будуть включені до договору про закупівлю;

8) опис окремої частини або частин предмета закупівлі (лота), щодо яких можуть бути подані пропозиції конкурсних торгів, у разі якщо учасникам

дозволяється подати пропозиції конкурсних торгів стосовно частини предмета закупівлі (лота);

9) перелік критеріїв та методик оцінки пропозицій конкурсних торгів із зазначенням питомої ваги критеріїв;

10) строк, протягом якого пропозиції конкурсних торгів вважаються дійсними, але не менше ніж 90 днів з дати розкриття пропозицій конкурсних торгів;

11) інформацію про валюту, в якій повинна бути розрахована і зазначена ціна пропозиції конкурсних торгів;

12) інформацію про мову (мови), якою (якими) повинні бути складені пропозиції конкурсних торгів;

13) зазначення способу, місця та кінцевого строку подання пропозицій конкурсних торгів;

14) порядок надання роз'яснень щодо документації конкурсних торгів;

15) розмір, вид та умови надання забезпечення пропозицій конкурсних торгів (якщо замовник вимагає його надати);

16) розмір, вид, умови надання, умови повернення та неповернення забезпечення виконання договору про закупівлю (якщо замовник вимагає його надати);

17) місце, дату і час розкриття пропозицій конкурсних торгів;

18) прізвище, ім'я та по батькові, посаду та адресу однієї чи кількох посадових осіб замовника, уповноважених здійснювати зв'язок з учасниками.

Документація конкурсних торгів може містити також іншу інформацію, відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити.

Документація конкурсних торгів не повинна містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.

### **Надання роз'яснень щодо документації конкурсних торгів та внесення змін до неї**

Учасник, який отримав від замовника документацію конкурсних торгів, має право *не пізніше ніж за 10 днів* (за 5 днів – у разі скороченої процедури) до закінчення строку подання пропозицій конкурсних торгів звернутися до замовника за роз'ясненнями щодо документації конкурсних торгів. Замовник повинен надати роз'яснення на запит протягом трьох днів з дня його отримання всім особам, яким було надано документацію конкурсних торгів.

У разі проведення зборів з метою роз'яснення будь-яких запитів щодо документації конкурсних торгів замовник повинен забезпечити ведення протоколу таких зборів з викладенням у ньому всіх роз'яснень щодо запитів і надіслати його всім особам, яким було подано документацію конкурсних торгів, незалежно від їх присутності на зборах.

Зазначені у цій частині роз'яснення оприлюднюються замовником відповідно до статті 10 Закону.

Замовник має право з власної ініціативи чи за результатами запитів *внести зміни* до документації конкурсних торгів, продовживши строк подання та розкриття

пропозицій конкурсних торгів *не менше ніж на сім днів*, та повідомити письмово *протягом одного робочого дня* з дня прийняття рішення про внесення зазначених змін усіх осіб, яким було видано документацію конкурсних торгів.

У разі здійснення закупівлі за скороченою процедурою замовник не має права з власної ініціативи чи за результатами запитів вносити зміни до документації конкурсних торгів, крім випадків, коли внесення таких змін необхідне для приведення у відповідність документації конкурсних торгів із вимогами чинного законодавства або такі зміни вимагає рішення органу оскарження. У такому разі замовник зобов'язаний внести відповідні зміни до документації конкурсних торгів та продовжити строк подання пропозицій конкурсних торгів.

У разі несвоєчасного подання замовником роз'яснень щодо змісту документації конкурсних торгів або несвоєчасного внесення до неї змін замовник повинен продовжити строк подання та розкриття пропозицій конкурсних торгів не менш як на сім днів та повідомити про це всіх осіб, яким було видано документацію конкурсних торгів.

Зазначена інформація оприлюднюється замовником відповідно до статті 10 Закону.

### **Забезпечення пропозиції конкурсних торгів**

Відповідно до ст. 24 Закону, замовник має право зазначити в оголошенні про проведення процедури закупівлі та в документації конкурсних торгів *вимоги щодо надання забезпечення пропозиції конкурсних торгів*.

У разі якщо надання забезпечення пропозиції конкурсних торгів вимагається замовником, у документації конкурсних торгів повинні бути зазначені умови його надання, зокрема, вид, розмір, строк дії та застереження щодо випадків, коли забезпечення пропозиції конкурсних торгів не повертається учаснику. У такому разі учасник під час подання пропозиції конкурсних торгів одночасно надає забезпечення пропозиції конкурсних торгів.

Розмір забезпечення пропозиції конкурсних торгів у грошовому виразі не може перевищувати 0,5 відсотка очікуваної вартості закупівлі у разі проведення торгів на закупівлю робіт та 3 відсотки - у разі проведення торгів на закупівлю товарів чи послуг на умовах, визначених документацією конкурсних торгів.

У разі якщо пропозиції конкурсних торгів подаються стосовно частини предмета закупівлі (лота), розмір забезпечення пропозиції конкурсних торгів встановлюється замовником виходячи з очікуваної вартості предмета закупівлі щодо кожної його частини (лота).

Забезпечення пропозиції конкурсних торгів **не повертається** замовником у разі:

- відкликання пропозиції конкурсних торгів учасником після закінчення строку її подання;
- непідписання учасником, що став переможцем процедури торгів, договору про закупівлю;

- ненадання переможцем процедури торгів забезпечення виконання договору про закупівлю після акцепту його пропозиції конкурсних торгів, якщо надання такого забезпечення передбачено документацією конкурсних торгів.

**Замовник повинен повернути** забезпечення пропозиції конкурсних торгів учаснику протягом трьох банківських днів з дня настання підстави для повернення забезпечення пропозиції конкурсних торгів у разі:

- закінчення строку дії забезпечення пропозиції конкурсних торгів, зазначеного у документації конкурсних торгів;
- укладення договору про закупівлю з учасником, що став переможцем конкурсних торгів;
- відкликання пропозиції конкурсних торгів до закінчення строку її подання;
- закінчення процедури закупівлі у разі неукладення договору про закупівлю з жодним з учасників, що подали пропозиції конкурсних торгів.

Кошти, що надійшли як забезпечення пропозиції конкурсних торгів (у разі якщо вони не повертаються учаснику), *підлягають перерахуванню до відповідного бюджету*, а в разі здійснення закупівлі підприємствами, об'єднаннями підприємств не за бюджетні кошти - перераховуються на рахунок підприємства, об'єднання підприємств.

### **Забезпечення виконання договору про закупівлю**

Замовник має право вимагати від учасника-переможця внесення ним не пізніше дати укладення договору про закупівлю забезпечення виконання такого договору, якщо внесення такого забезпечення передбачене документацією конкурсних торгів.

<p><b>Забезпечення виконання договору про закупівлю</b> – надання учасником замовнику гарантій виконання своїх зобов'язань за договором про закупівлю, включаючи такі види забезпечення як порука, гарантія, застава, завдаток, неустойка, депозит.</p>
---

Замовник повертає забезпечення виконання договору про закупівлю після виконання учасником-переможцем договору, а також у разі визнання судом результатів процедури закупівлі або договору про закупівлю недійсними, у випадках, відміни торгів замовником; визнання замовником торгів такими, що не відбулися, У разі письмової відмови переможця торгів підписати договір про закупівлю відповідно до вимог документації конкурсних торгів або не укладення договору про закупівлю з вини учасника у строк, визначений Законом (частина перша та друга статті 30, частина третя статті 31 Закону), а також згідно з умовами, зазначеними у договорі, але не пізніше ніж протягом трьох банківських днів з дня настання зазначених обставин.

Розмір забезпечення виконання договору про закупівлю *не може перевищувати 5 відсотків вартості договору*.



Кошти, що надійшли як забезпечення виконання договору (у разі якщо вони не повертаються), підлягають перерахуванню до відповідного бюджету, а в разі здійснення закупівлі підприємствами, об'єднаннями підприємств не за бюджетні кошти перераховуються на рахунок підприємства, об'єднання підприємств.

Підсумовуючи вищевказане, можна зробити висновок, що розробка чітко визначених, ретельно підготовленої документації з конкурсних торгів безсумнівно займає ключове місце у закупівельних операціях.

## Література

1. Управління підвищення кваліфікації кадрів. державні закупівлі в Україні: навч.-метод. посіб. – Онов. та доп. – Одеса. – 2015.

**Бобро О.В.**

*кандидат медичних наук, доцент  
кафедри біології та основ здоров'я*

**Тронько С.П.**

*проректор з адміністративно-господарської діяльності  
та науково-педагогічної роботи, кандидат історичних наук, доцент*

## ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ТРАВМАХ

Основними завданнями, при наданні невідкладної допомоги є: припинення дії травмуючого фактора, швидке визначення ознак, що загрожують життю, підтримання життєво важливих функцій (передусім кровообігу і дихання), зупинка зовнішньої кровотечі, обезболювання, закриття рани асептичними пов'язками, іммобілізація, транспортування у лікарню.

### **Принципи обстеження при наявності підозри травмування**

Незалежно від умов, в яких доводиться надавати допомогу (на вулиці, у громадському місці і т. д.), обстеження має здійснюватись у певному порядку:

*по-перше*, треба з'ясувати в самого потерпілого, а при неможливості контакту з ним – в оточуючих обставини травми;

*по-друге*, оцінити тяжкість загального стану, вираженість порушення свідомості, дихання, гемодинаміки;

*по-третє*, зробити дослідження, спрямовані на з'ясування характеру ушкоджень.

Треба системно обстежити всі частини тіла, які могли бути травмовані. Особливо старанно обстежують хворих, які непритомні, в стані шоку або алкогольного сп'яніння. Хворого слід роздягти (в приміщенні). Спочатку одяг знімають із здорових, а потім – з ушкоджених частин тіла. Якщо одяг зняти неможливо, його розрізують по швах, додержуючи особливої обережності щоб не посилити біль, оскільки це може призвести до розвитку шоку.